

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

FORM 8

**XITIVISO XA VUXOKOXOKO EKA MUMANGALI LOYI A NGA YIMELIWANGIKI HI MUTIRHI
WA SWA NAWU**

[Xinawana xa 8]

**XIYENGE XA 4(2) XA NAWU WA MADZOLONGA YA LE MINDYANGWINI, 1998 (Nawu wa No. 116 lembe ra
1998)**
XITIVISO XA VUXOKOXOKO HI MATSALANI WA KHOTO

1. Xitiviso lexi xi hlamusela—
  - (a) pfuno lowu wu nga kona hi ku ya hi nawu wa madzolonga ya le mindyangwini, 1998; na
  - (b) mfanelo ya mumangali ku vika xivilelo xa vugevenga mayelana na mumangaleliwa eka xikombelo.

2. U ta laveka leswaku u sayina xitiviso lexi ku tiyisisa leswaku ku vila na ku landzelela ka xiyenge xa 4(2) of nawu wa madzolonga ya le mindyangwini, 1998, na Xinawana xa 8 xa Xinawana xa madzolonga emindyangwini, 2022, lexi xi endlweke hi ku ya hi Nawu walowo Act, nakona lowuw wu sindzisaka mina-
  - (a) ku nyika xitiviso lexi eka wena, lexi xi faneleke kuva xi ri eka ririmi ra ximfumo leri ri hlawuriweke hi wena leri u ri twisiaka;
  - (b) ku hlayela ehenhla kumbe ku endla leswaku xitiviso lexi xi hlayeliwa ehenhla eka wena loko u nga koti ku hlaya xitiviso lexi;
  - (c) ku vutisa eka wena loko u twisisa mongo wa xitiviso; na
  - (d) ku hlamusela xiphemu xin'wana na xin'wana xa xitiviso lexi u nga xi twisiki.

3. U nga—
  - 3.1 eka siku rin'wana na rin'wana na nkarhi wun'wana na wun'wana, hi ku ya hi nawu, endla xikombelo xa xileriso xa sirhelelo mayelana na madzolonga emindyanwini eka Khoto ya Majisitarata eka ndhawu leyi eka yona-
    - (a) u tshamaka nkarhi hikwawo kumbe swa xikarhana, u dyondzaka, u endlaka bindzu kumbe ku tholiwa;
    - (b) mumangaleliwa eka xikombelo (loyi ku nga munhu loyi a endlaka madzolonga emindyangwini) u tshamaka nkarhi hikwawo kumbe swa xikarhana, u dyondzaka, u endlaka bindzu kumbe ku tholiwa;
    - (c) nghingiriko wa madzolonga emindyangwini wu humelela.
  - 3.2 endlaka xikombelo xa xileriso xa sirhelelo mayelana na na munhu loyi a nga eka vuxaka bya le ndyanwini na wena eka ku va—
    - (a) mitakanile na wena eka nkarhi lowu wu nga hundza kumbe sweswi;
    - (b) eka vuxaka bya ku va mitsama swin'we, kambe mi nga tekananga;
    - (c) mutshwari eka n'wana wa wena;
    - (d) xirho xa muti wa wena hi ngati (xik. Manana, tatana kumbe makwenu), vuxaka (xik. Manana wo ka a nga ri wa vele kumbe tatana wo ka a nga ri wa ngati) or ku tekela ku wundla;
    - (e) ku mbalisa xi gwavila ku komba leswaku ku ta van a ku tekana, kumbe vuxaka bya xintu; kumbe
    - (f) eka vuxaka bya le ku suhi.
  - 3.3 thola muyimeri wa swa nawu ku ta ku pfuna. Loko ku ve a wu nge fikeleli muyimeri wa swa nawu, u nga endlaka xikombelo xa pfuneto wa swa nawu kumbe u ti hlanganisa ngo yin'wana na yin'wana ku ta ku pfuna.

4. Na kota ku ku lulamisela hi fomo ya xikombelo loko u lava ku endlaka xikombelo eka xileriso xa muxaka walowo. A swi bohi ku pfula nandzu wa vugevenga ku kota ku kuma xileriso xa nsirhelelo.

5. Munhu u endla nghingiriko wa mandzolongwa emindyangwini loko munhu yaloye a —
- ku xanisa emirhini;
  - ku xanisa hi timhaka ta masangu;
  - ku xanisa emoyeni, hi ku vulavula na le miehleketweni;
  - ku xanisa hi swa mali;
  - ku chavisa;
  - ku haraza;
  - haraza hi swa masangu;
  - xanisa munhu loyi a nga na vuxaka na wena;
  - ku xanisa hi swa ximoya;
  - onha nhundzu ya wena;
  - vanga kumbe a endla xaniso mayelana na munhu lonkulu;
  - nghenelela eka mahanyelo yak u sindzisa;
  - nghenelela eka mahanyelo yak u lawula;
  - endla leswaku n'wana a va eka ndawu leyi ku nga madzolongwa emindyangwini;
  - nghena eka ndhawu ya wena ya nkarhi hinkwawo kumbe ya xikarhana ku nga ri pfumelelo wa wena, laha wena na munhu yaloye mi nga tshameki swin'we; kumbe ndhawu ya wena ya le ntirhweni kumbe ndhawu yak u dyondza, ku nga ri na pfumelelo wa wena laha wena na munhu yaloye mi nga tirhiku swin'we kumbe ku dyondza; kumbe
  - nghenelela eka mahanyelo yan'wana na yan'wana yak u chavisela, ku chuhwisa, ku tshikelela, ku yisa hansi, ku onhela kumbe ku poyila eka wena, laha matikhomelo yalawa ya onhaka kumbe ya hlohotela ku thembha ka leswaku ku nga va na ku onha eka wena.
6. Xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo mayelana na madzolongwa emindyangwini xi nga endliwa hi munhu wun'wana hi ku yimela wena loko munhu loyi a lavaka ku endla xikombelo xa nsirhelelo a ri na xikongomelo xa vuhlayiseki bya wena. Hambisi swi ri tano, xikombelo xa muxaka walowo xi fanele xi tisiwa na pfumelelo wa wena hi ku tsala, handle ka swiyimo laha u nga munhu loyi, eka mavonelo ya khoto, a nga koti ku nyika pfumelelo.
7. N'wana wun'wana na wun'wa, kumbe munhu hi ku yimela n'wana, a nga endla xikombelo eka khoto xa xileriso xa nsirelelo.
8. Khoto yi ta tekela enhlokweni xikombelo xa wena kumbe xikombelo lexi xi tisiweke hi ku yimela wena, nakona xifanele—
- 8.1 loko vumbhoni byi engetela eka mhaka ya leswaku—
- Mumangaleliwa eka xikombelo u le ku endleni kumbe u endli nghingiriko wa madzolongwa emindyangwini;
  - ku vavisa ku kumbe ku nga ku twiwile hi wena kumbe munhu loyi mi nga na vuxaka hi kwalaho ka maendlelo ya lawa loko xileriso xa nsirhelelo hi nga nyikiwi hi xihatla; na
  - nsirhelelo ku va wu nyikiwa xileriso xa nsirhelelo xa nkarhinya xi ng aka xi nga kumeki loko xitiviso xo rhangwa xa xikombelo xi nyikiwa eka mumangaleliwa eka xikombelo,
- nyika xileriso xa nsirhelelo xa nkarhinyana mayelana na mumangaleliwa eka xikombelo; na
- 8.2 endzaku ka sweswo nyika xileriso xa xikarhana lexi xi nga ta—
- sungula ku tirha endzhaku ka loko xi fikisiwile eka mumangaleliwa eka xikombelo (laha ntsengo lowu u nga ta wu hakela handle ka loko u ri hava ndlela yak u hakela ko kwalaho); na
  - xi ta tirha ku ringanela nkarhi wo karhi.
9. Xileriso xa nsirhelelo xa nkarhinyana xi van a matimba no sungula ku tirha ku sukela eka nkarhi lowu xi nyikiweke hi khoto na ku va kona na mongo wa xileriso wu va wu fikisiwile eka mumangaleliwa eka xikombelo. Nkandziyiso wa xikombelo na tsalwa ra vumbhoni hi nkarhi wa ku endla xikombelo swi ta rhumeriwa eka mumangaleliwa eka xikombelo, xikan'we na xileriso xa nsirhelelo xa nkarhinyana, na mumangaleliwa eka xikombelo u ta vitaniwa ku ta komba xivangelo (nyika swivangelo) eka siku leri ri vekiweke eka xileriso leswaku hi ko kwalaho ka yini xileriso xa nsirhelelo xa nkarhinya xifanele xi nga fikisiwi emakumu. Nsirhelelo lowu wu nyikiweke hi xileriso xa nsirhelelo xa nkarhinyana i xa nkarhinyana hi tumbuluku na xi ta hundzeliwa hi siku ra ntengo.
10. Hi siku ra ntengo, khoto yi ta twa mhaka nakona yi nga nyika xileriso xa nsirhelelo xa nkarhi hikwawo lexi xi ta va kona ku ringana nkarhi lowu wu nga heliki, kumbe nkarhi walowo tani hi loko khoto yi nga wu vekaka eka swivangelo swa kahle leswi swi kombisiweke.

11. Khoto yi nga , hi ndlela ya xileriso xa nsirhelelo xa xikarhana kumbe xa nkarhi hinkwawo, sirhelela mumangaleli eka xikombelo eka—

- (a) ku edhla kumbe ku ringeta ku endla nghingiriko wun'wana na wun'wana wa madzolonga emindyangwini;
- (b) ku tsarisela pfuneto wa munhu wun'wana ku endla nghingiriko wun'wana na wun'wana wa muxaka walowo;
- (c) ku nghena eka ndhawu yo tshama leyi a tshamaka na mumangali na mumangalaleliwa eka xikombelo: ku lulamisela leswaku khoto yi nga nyika nsivelo wa muxaka lowu ntsena loko swi languteka ku ri swona swi nga vuyerisa mumangali;
- (d) entering a specified part of such a shared residence;
- (e) ku nghena eka ndhawu ya vutshamo ya mumngali;
- (f) ku nghena eka ndhawu yo tirha ya mumangali kumbe ndhawu yo dyondza;
- (g) ku sivela mumangali loyi a tshamaka kumbe a tshama eka ndhawu yo tshama leyi a va tshama swin'we tani hi loko swi kombisiwile eka ndzimana ya (c) laha henhla, eka ku nghena kumbe kuya emahlweni va tshama swin'we kumbe xiphemu xo karhi lexi va avelanaka;
- (h) ku humesela erivaleni vutihlanganisi byo karhi bya xielekitroniki kumbe ku endla leswaku ku va vutihlanganisi byo karhi bya xielekitroniki, tani hi loko swi nga kongomisiwaka eka xileriso xa nsirhelelo; kumbe
- (i) ku endla nghingiriko wo karhi tani hi loko swikongomisiwile eka xileriso xa nsirhelelo.

12. Khoto yi nga veka swipimelo swin'wana na swin'wana eka mungaleliwa eka xikombelo leswi yi nga vonaka swi fanerile eka ku sirhelela na ku lulamisela eka vuhlayiseki, rihanyu kumbe vukahle bya mumangali.

13. Hi ku landzelela xiyenge xa 7(5) xa nawu wa madzolonga ya le mindyangwini, 1998, adirese ya munhu, ya le kaya, ya tidyondzo na ya Ntirho ya mumangali kumbe munhu loyi va nga maxaka loyi xileriso xa nsirhelelo xi fambelana na yen ava fanelele va siyiwa eka xileriso xa nsirhelelo, handle ka loko xivumbeko xa xileriso xa nsirhelelo xi pfumela ku nghenisiwa ka vuxokoxoko byebyo, nakona khoto yi nga nyika tindlela tin'wana na tin'wana ku tiyisisa ku landzelela na malulamiso ya Nawu.

14. Nkarhi hikwawo loko khoto yi nyika xileriso xa nsirhelelo xa nkarhinyana kumbe xa nkarhihinkwawo, pfumelelo wa ku khoma mumangaleliwa eka xikombelo wu ta nyikiwa, kambe ku humelerisiwa ka pfumelelo ku ta yimisiwa kuya hi ku landzelela nsivelo, xiyimo, vutihlamuleri kumbe xileriso leswi khoto yi nga swi vekaka ku sivela nghingiriko wa swa madzolonga emindyangwini eka mumangali. Loko mumangaleliwa eka xikombelo a nga landzeleli xin'wana na xin'wana lexi xi vekiweke xa nsivelo, xiyimo, vutihlamuleri kumbe xileriso leswi swi nga eka xileriso xa nsirhelelo, mumangali a nga nyika pfumelelo wa ku khoma, xikan'we na tsalwa ra vumbhoni, laha swi nga kombisiwa leswaku mumangaleliwa eka xikombelo u a nga landzelelanga xileriso xa nsirhelelo, eka xirho xa Vukorhokeri bya Xiphorisa bya Afrika-Dzongha loyi a faneleke—

- (a) loko ku ri na swiyimo laha mu mangali a twaka kuvava kumbe a nga twaka kuvava hi kwalaho ka ku va ku nga ri ku landzelela xileriso xa nsirhelelo loko ku hleketeleliwaka hi mumangaleliwa eka xikombelo, hikaarhi walowo akhoma mumangaleliwa eka xikombelo; kumbe
- (b) loko ku nga ri swiyimo swo ringanela swa ku khoma mumangaleliwa eka xikombelo, hi nkarhi walowo a n'wi nyisa xitiviso xo tsaliwa eka mumangaleliwa eka xikombelo ku tivonakalisa emahlweni ka khoto, ku ta hlamula eka nandzu wa vugevenga wa ku ka a nga landzelelanga xileriso xa nsirhelelo.

15.(a) U nga hinkarhi walowo loko u nkarhi u endla xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo kumbe endzaku ka swona u endla xikombelo xa xitiviso landzeleliso wa vuhlayise, loko u tshama ndhawu yin'we na mumangaleliwa eka xikombelo. Xikombelo lexi xi ta lava leswaku xileriso xi endliwa na mutirhi wa xiphorisa ku langutisisa eka vuhlayiseki bya wena nkarhi na nkarhi hi riqingho na ta hi yexe eka nkarhi wo karhi lowu wu vekiweke.

(b) Ni nga ku nyika tifomo ta xikombelo ku endla xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo na xitiviso xa landzeleliso wa swa vuhlayiseki loko u ti lava, kumbe u nga kuma tifomo leti eka ithanete (yana eka www.justice.gov.za).

16. Ku engetelela eka xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo, utlhela u van a mfanolo yak u vika nandzu wa vugevenga mayelana na mumangaleliwa eka xikombelo, eka xitichi xa maphorisa xa ndhawu leyi u tshamaka eka yona, u dyondzaka, u tirhaka, u fambisaka bindzu kumbe laha xaniso wu humelelaka kona, loko nghingiriko wa madzolonga emindyangwini wu tlhela wu katsa na nandzu wa vugevenga. Hambi swi ri tano, a swi na nkoka ku pfula nandzu wa vugevenga ku kota ku kuma xileriso xa nsirhelelo.

17. LEMUKO:

17.1 I nandzu wa vugevenga ku nyika xitatimende xa mavunwa eka—

- (a) xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo;
- (b) xikombelo xa xitiviso xa landzeleliso wa swa vuhlayiseki; na
- (c) tsalwa ra vumbhoni laha eka xiyimo xexo mumangaleliwa a nga landzelelangiki xileriso xa nsirhelelo.

17.2 Khoto yi nga nyika xileriso lexi xi nga endlaka leswaku ku van a ku hakela mayelana na munhu loko xi enetisekili leswaku munhu yaloye u endlil swo tsanga, hi ku lava ku twisa kuvava kumbe hi ndlela leyi yi nga fanelangiki.

(*Sula leswi swi nga tirheki)

Nomboro ya xikombelo: ...../20.....   **Siku:** .....

Vito na xivongo swa matsalani wa khoto: .....

Vito na xivongo swa *mumangali/munhu loyi a endlaka xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo hi ku yimela mumangali:

.....

.....
 *Sayino/*ku kandziyisa khundzu /*kandziyiso wa mumangali/munhu loyi a endlaka xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo hi ku yimela mumangali

NTIYISISO WA KU KUMA FOMO YA 8

(Ku endla fayili ya khoto loko mumangali kumbe munhu loyi a endlaka xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo hi ku yimela mumangali a ya mahlweni na xikombelo)

(**Sula leswi swi nga tirheki*)

Xikombelo Number: ...../20.....

Siku: .....

Vito na xivongo swa *mumangali/munhu loyi a endlaka xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo hi ku yimela mumangali:

.....

Ni tiyisisa leswaku—

- (a) Xitiviso xa vuxokoxoko xi nyiketiwile eka mina;
- (b) A xi ri eka ririmi ra ximfumo leri ni ri hlawuleke;
- (c) ri hlariwile ehenhla eka mina/ Ni ti hlayerili mina;
- (d) Ni vutisiwile loko ni twisisa mongo wa xitiviso; na
- (e) xiphemu xa xitiviso lexi ni nga xi twisisangiki, xi hlamuseriwili eka mina.

.....
 *Sayino/*ku kandziyisa khundzu /*kandziyiso wa mumangali/munhu loyi a endlaka xikombelo xa xileriso xa nsirhelelo hi ku yimela mumangali

Vito na xivongo swa matsalani wa khoto: .....

.....
 Sayino

Xitembe xa matsalani wa
khoto